

Odgajatelj kao govorni model u dječjem vrtiću

Gržinčić, Lara

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:592500>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-10**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LARA GRŽINČIĆ

ODGAJATELJ KAO GOVORNI MODEL U DJEČJEM VRTIĆU

Završni rad

Pula, rujan 2024. godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LARA GRŽINČIĆ

ODGAJATELJ KAO GOVORNI MODEL U DJEČJEM VRTIĆU

Završni rad

JMBAG:0303104369, izvanredni student

Studijski smjer: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Metodika govorne komunikacije u integriranom kurikulumu 3

Znanstveno područje: Područje društvenih znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja

Mentorica: doc. dr. sc. Danijela Blanuša Trošelj

Sumentorica: Kristina Alviž, mag. prim. educ., asistentica

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Lara Gržinčić, kandidatkinja za prvostupnicu Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na hrvatskom jeziku ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, rujan 2024. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Lara Gržinčić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Odgajatelj kao govorni model u dječjem vrtiću koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 17.09.2024.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	6
2. RAZVOJ GOVORA.....	7
2.1. Predverbalno razdoblje	8
2.2. Verbalno razdoblje	10
2.3. Teškoće u razvoju govora	13
3. RAZVOJ GOVORA U DJEČJEM VRTIĆU	16
4. ODGAJATELJ KAO GOVORNI MODEL	18
4.1. Komunikacija odgajatelja i djeteta	20
5. POTICAJI ZA JEZIČNO GOVORNI RAZVOJ.....	24
5.1. Aktivnosti koje potiču razvoj govora	25
6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	27
6.1. Cilj istraživanja	27
6.2. Uzorak istraživanja.....	27
6.3. Metode, postupci i instrumenti istraživanja.....	28
6.4. Rezultat istraživanja.....	28
6.4.1. Mišljenje odgajatelja o njihovoj ulozi kao govornih modela, educiranost i profesionalni razvoj odgajatelja u području jezično-govornog razvoja	29
6.4.2. Prepoznavanje i način intervencije ispitanih odgajatelja u slučajevima govornih teškoća	34
6.4.3. Iskustva i načini rada odgajatelja u svrhu poticanja govornog razvoja	38
7. ZAKLJUČAK.....	42
LITERATURA	44
SAŽETAK	48
SUMMARY	49

1. UVOD

Učenje govora ključan je dio djetetova razvoja, a napredak postignut tijekom ranog i predškolskog razdoblja neophodan je za svladavanje jezičnih pravila. Iako se djeca individualno razlikuju u razvoju govora i jezika, postoje određene prekretnice koje se mogu identificirati kao grube smjernice za normalan razvoj govora. Obično se te vještine moraju steći u određenoj dobi prije nego što se mogu naučiti složenije vještine. Primjerice, do prve godine života većina djece može izgovoriti nekoliko jednostavnih riječi i razumjeti osnovne upute. U dobi od dvije godine obično počinju kombinirati riječi u jednostavne rečenice. Oko treće godine dječji se vokabular brzo širi i počinju sastavljati složenije rečenice. Do četvrte godine većina djece može ispričati jednostavne priče i razumjeti osnovna gramatička pravila. Ove prekretnice pomažu odgajateljima da utvrde treba li djetetu dodatna pomoć da nauči govoriti ili koristiti jezik (Apel i Masterson, 2004).

Odgajatelji imaju značajnu ulogu u razvoju govora predškolske djece koja nije ograničena samo na prijenos informacija, već uključuje i vođenje, stimulaciju i pružanje govornog modela za djecu. Odgajatelji u svom svakodnevnom radu mogu oblikovati sposobnost komunikacije, izražavanja i razumijevanja djeteta te stvoriti poticajno okruženje u kojem će djeca razvijati i unaprjeđivati svoj govor kroz igru i druge interakcije. U ranom razvoju govora, odgajatelji potiču djetetovo zanimanje za jezik, promiču raznovrsnost izražavanja te svojim zalaganjem i podrškom postavljaju temelje koji će djeci omogućiti da postanu komunikacijski vješti i sigurni govornici (Vrsaljko i Paleka, 2018).

U narednim poglavljima rada ukratko će se opisati razvoj govora kod djece, prikazati postojeće teorije o usvajanju jezika te pobliže prikazati uloga odgajatelja u razvoju govora, ali i u pružanju potrebne pomoći pri izražavanju kod djece s poteškoćama u govoru. Uloga odgajatelja kao govornog modela pobliže će se prikazati kroz rezultate istraživanja koje je provedeno u Dječjem vrtiću Viškovo.

2. RAZVOJ GOVORA

Svako dijete koje ima anatomske strukture potrebne za proizvodnju glasova može s vremenom razviti govorne vještine, a razvoj istih prvenstveno počinje slušanjem. Još prije samog rođenja, dok se nalazi unutar maternice, dijete čuje glasove te različito reagira na glasove različitih članova obitelji, različitu glazbu i sl. Nakon rođenja, dijete upija sve glasove koje čuje u svojoj okolini te počinje povezivati glasove s njihovim izvorom (Posokhova, 2008). Govor, glas i jezik se neintenzivnije razvijaju u prvih tri godine djetetova života te prate različite faze razvoja govora od glasanja do kompletno formiranih rečenica. U navedenom vremenskom razdoblju, dijete u najvećoj mjeri komunicira s roditeljima, a kasnije i s odgajateljima te vršnjacima, što čini jedan od ključnih uvjeta za govorno-jezični razvoj. Nenadić (2002) navodi da djeca prvenstveno razvijaju razumijevanje značenja pojedinih pojmova, naziva i riječi koje izgovaraju njihovi roditelji, puno prije nego što sami mogu izgovoriti iste. Ubrzo nakon toga se djeca osvijeste da je govor sredstvo za postizanje željenog cilja.

Okolina u kojoj se dijete nalazi ključan je uvjet za razvoj govora, stoga mora biti poticajna i sigurna za dijete. Komunikacija s djecom razvija se i odvija prilikom svakog kontakta s djecom, stoga odgajatelji trebaju u svakome danu omogućiti uvjete u kojima dijete može testirati već razvijen govor, kao i usvajati nove riječi, nazive i izraze kojima će obogatiti svoj rječnik (Velički, 2009). Okolina u kojoj se dijete osjeća prihvaćeno i sigurno, pozitivno utječe na njegovo samopouzdanje, što dodatno potiče razvoj jezika i govora. Unutar svoje okoline dijete svoj govor upućuje drugim sudionicima te pritom promatra dobivene reakcije, no jednako tako okolina direktno ili indirektno komunicira s djetetom, koji također ima vlastite reakcije na izgovoreni sadržaj. Dijete oponaša svoje govorne modele te tako razvija i usvaja sve što čuje (receptivni jezik) i na temelju istog razvija vlastiti govor (ekspresivni jezik) (Greenspan i Lewis, 2004).

Kako bi se razvijale govorne kompetencije djeteta, nužno je pravovremeno i na primjeren način poticati djetetov govor, odnosno obraćati mu se na način koji prati njegov razvojni stupanj te izbjegavati besciljno ponavljanje riječi ili rečenica koje želimo da usvoji ili pravilno izgovori. Umjesto čestog ispravljanja djetetova izgovora,

puno je korisnije postavljati pitanja, nuditi odgovore te poticati razgovor s djetetom. Djeci treba vremena da istražuju s govorom i pokažu svoj napredak kada su spremna, a podržavanje njihovog razvoja govora na način koji je ohrabrujući i bez stresa ključno je kako bi im se omogućilo da učinkovito izgrade vlastite jezične vještine (Velički i Katarinčić, 2011).

Osim bioloških predispozicija i okoline, postoje mnogi drugi čimbenici koji mogu utjecati na razvoj govora kod djece kao što su spol (djevojčice nešto brže razvijaju govor u odnosu na dječake), broj djece u obitelji i redoslijed istih, odnos roditelja i drugih članova obitelji prema djetetu (količina, način i razina komunikacije unutar obitelji i prema djetetu), jezična okolina (jednojezična ili višejezična), jezični unos (obraćaju li se roditelji djetetu kroz tepanje ili odrasli govor) te društveni položaj roditelja (stupanj obrazovanja, razina društvenih interakcija) (Aladrović Slovaček, 2019).

Mehanizam razvoja i usvajanja govora može se raščlaniti na dva razdoblja: preverbalno razdoblje i verbalno razdoblje, unutar kojih se mogu izdvojiti druge razvoje faze koje će se pobliže opisati u narednim dijelovima rada (Posokhova, 2008).

2.1. Predverbalno razdoblje

Predverbalno razdoblje obuhvaća prve mjesec života djeteta, odnosno vremenski period od dana rođenja do dana kada samostalno izgovori prvu riječ. U navedenom razdoblju se uspostavljaju temelji daljnje komunikacije bez obzira što dijete još nije razvilo verbalan govor, već putem tjelesnih signala kao što su dodir, pogled, grimase i zvukovi izražava svoje emocije, potrebe i uspostavlja vezu s okolinom (Starc i sur., 2004). U predverbalnom razdoblju stvaraju se komponente koje su značajne za kasnije usvajanje govora, koje se prvenstveno baziraju na slušanju. Posokhova (2008) naglašava važnost vrlo ranih razgovora s djetetom kako bi postalo svjesno glasova koje svjesno ili nesvjesno stvara te uspostavilo kontrolu istih. U ovom periodu, kod djeteta se razvijaju sposobnosti slušanja i razlikovanja glasova, čime se uspostavljaju uvjeti za razumijevanje i proizvodnju govora u

sljedećim fazama (Velički i Katarinčić, 2011). U predverbalnom razdoblju se najčešće razlikuju četiri faze.

Prva faza obuhvaća period od 1. do 8. tjedna djetetovog života i karakterizira ju fiziološki krik, plakanje i refleksno glasanje djeteta. Odnosno, dijete u ovom periodu na nesvjesnoj razini proizvodi zvukove kojima svoju okolinu obavještava o svojim potrebama i emocionalnom stanju. Dijete komunicira pomoću krikova, uzdaha i plakanja, a pritom razvija sposobnost slušanja i kontrole glasova, volumen i tonalitet glasa te eksperimentira s učincima zračnih struja unutar usta. U toj fazi kod djeteta se javljaju minimalni znakovi koncentracije na ono što čuje i reakcije na isto (Posokhova, 2008). Majke najčešće imaju sposobnost razlikovanja da li je plač uzrokovan nezadovoljstvom, gladi ili nelagodnom te zadovoljavanjem djetetove potrebe ostvaruje ranu emotivnu koja je preduvjet pravilnog govornog razvoja (Starc i sur., 2004).

U drugoj fazi, koja traje od 8. do 20. tjedna života, krikovi se postepeno mijenjaju te dijete u komunikaciju uključuje smijeh i gukanje i počinje ovladavati intonacijom svoga glasa. Gukanje se najčešće javlja kao odgovor na fizički kontakt ili osmijeh odraslih, a pritom se dijete najčešće koristi samoglasnicima. Gukanje se može razlikovati ovisno o okolini djeteta, a najčešće se javlja kao iskazivanje osjećaja ugone ili znak komunikacije s drugima. Uz gukanje se istovremeno razvija i govorno disanje te se nerijetko javlja i smijeh djeteta (Posokhova, 2008).

Od 20. do 30. tjedna života odvija se treća faza koja je obilježena glasovnim igrama i brbljanjem. Za formiranje glasova potrebne su anatomske strukture kao što su jezik, usnice, usna i nosna šupljina, grlo i pluća, a kako dijete raste razvija se i sve veći prostor unutar usne šupljine u kojem dijete može manevrirati jezikom. Javlja se slogovno brbljanje koje se može promatrati kao početak kombiniranja različitih glasova, što će kasnije označavati riječi (Posokhova, 2008).

Između 20. i 25. pa do 50. tjedna života dijete je u četvrtoj fazi te ima sposobnost kombiniranja istih slogova koji sve više sličje na jezik koji koriste ljudi koji ga okružuju (Posokhova, 2008). Aktivno slogovno brbljanje je pripremna faza za kasniju fazu razvoja u kojoj će dijete sastaviti i izgovoriti riječi i rečenice. U fazi aktivnog slogovnog brbljanja javlja se i socijalna komponenta te dijete aktivno komunicira s ljudima brbljanjem, pogledima, pokretima ruku i slušanjem druge komunikacije. Dijete u sve većoj mjeri razumije govor te svjesno reagira na svoje ime

ili zapovjedni ton riječi, a Greenspan i Lewis (2004) navode da afektivne i emocionalne interakcije, u svim komponentama razvoja govora, dodatno potiču i pamćenje, motoriku, vizualno- prostornu orijentaciju i kognitivne vještine. Raznovrsni dijelovi svijesti najbolje funkcioniraju kada su iskustva učenja i razvoja vođena emocijama (Greenspan i Lewis, 2004).

2.2. Verbalno razdoblje

Verbalno razdoblje započinje od trenutka kada dijete izgovori prvu riječ koja ima značenje, što označava razvoj rječničkog (semantičkoga) govora. Smisljena riječ podrazumijeva bilo koju riječ koju dijete uputi prema drugoj osobi, objektu ili događaju kojem svjedoči. Napredak govora u verbalnom razdoblju se prati porastom broja riječi koje dijete koristi u svakodnevnoj komunikaciji, a posljedično dolazi i do osiromašenja proizvedenih glasova (Posokhova, 2008).

Dob djeteta	Minimalan broj riječi	Maksimalan broj riječi
12 do 14 mjeseci	3	58
15 do 17 mjeseci	4	232
18 do 20 mjeseci	44	383
21 do 23 mjeseca	67	707
24 do 30 mjeseci	171	1509
3 do 4 godine	598	2346

Tablica 1. Očekivani broj riječi obzirom na dob djeteta (prema Posokhova, 2008).

U tablici 1. je vidljiv očekivani rast broja riječi koji se povećava proporcionalno s dobi djeteta. Najveći rast se očekuje u dobi od 20 mjeseci.

Dijete prvu formiranu rečenicu najčešće izgovara nakon 20. mjeseca života, a nerijetko jako nalikuje na telegrafsku poruku pa se takav dječji govor i naziva *telegrafski govor* (Starc i sur., 2004). Kada dijete počne govoriti, ono počinje shvaćati gramatiku i brzo napreduje u razvoju govora. Do treće godine počinju pokazivati

kreativnost u govoru te je ovo razdoblje obilježeno izmišljanjem novih riječi i izvedenica iz njihovog osnovnog vokabulara, što im pomaže da kreativno riješe praznine u svom jeziku. Nakon tri i pol godine djeca koriste različite riječi i primjenjuju osnovna gramatička pravila. Do četiri godine već dobro vladaju govorom, uživaju u govornim igrama i često koriste simboličku igru kako bi poboljšali svoje jezične vještine. U dobi od pet godina, njihov govor karakteriziraju česta pitanja, što razgovor čini ključnim za kognitivni razvoj i poticanje znatiželje i želje za učenjem. Do šeste i sedme godine života djeca pravilno artikuliraju sve glasove, koriste različite vrste riječi i rečenica te su savladala gramatička pravila i iznimke (Starc i sur., 2004). Razvoj govora u verbalnom razdoblju detaljnije je prikazan u Tablici 2.

Dob djeteta	Komponente govorno-jezičnog razvoja
9 do 15 mjeseci	<ul style="list-style-type: none"> • Razumijevanje jednostavnih riječi, gesti i uputa • Brbljanje, oponašanje zvukova, gestikulacije • Komuniciranje slogovanjem koje nalikuju pravim riječima • Reakcija na izgovaranje svog imena • Prva smisljena riječ
15 do 18 mjeseci	<ul style="list-style-type: none"> • Korištenje većeg broja riječi, najčešće imenica • Ponavljanje jednostavnih riječi i fraza • Pokazivanje željenog objekta ili radnje • Praćenje verbalnih uputa • Povezivanje riječi s radnjama
18 mjeseci do 2 godine	<ul style="list-style-type: none"> • Imenovanje objekata iz svakodnevnog života • Ponavljanje riječi • Spajanje riječi i povezivanje istih • Korištenje glagola, pridjeva i zamjenica • Primjena negacije u rečenicama • Odgovaranje na pitanja sa da/ne • Izražavanje emocija pomoću jedne riječi ili fraze
2 do 3 godine	<ul style="list-style-type: none"> • Kombiniranje rečenica od 2-3 riječi • Postavljanje pitanja i odgovaranje na

<p>3 do 4 godine</p>	<p>pitanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korištenje priloga mjesta i glagolsko vrijeme za izricanje prošlosti i budućnosti • Sudjelovanje u kraćim razgovorima • Davanje naziva slikama • Izražavanje emocija • Kombiniranje rečenica od 3-4 riječi • Prepričavanje osobnih iskustava i kratkih priča • Praćenje upute od tri radnje • Prilagodba govora ovisno o sugovorniku • Slušanje priče do 10 min • Objašnjavanje pri nerazumijevanju od strane drugih
<p>4 do 5 godina</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kombiniranje rečenica od 4 do 6 riječi • Pričanje dužih priča • Odgovaranje na postavljena pitanja • Brojanje do 10 • Gramatički pravilno formuliranje rečenica
<p>5 do 6 godina</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Korištenje složenih rečenica • Pravilno izgovaranje svih glasova • Razvijen koncept vremena (jučer, danas, sutra, ujutro, navečer) • Pokazivanje interesa za pisane riječi, slova, knjige • Prepoznavanje i imenovanje slova/brojki • Pisanje vlastitog imena • Izdvajanje početnog glasa riječi
<p>6 do 7 godina</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Korištenje složenih jezičnih struktura • Imenovanje dana u tjednu • Prilagođavanje govora socijalnim situacijama • Vođenje dužih razgovora i uvođenje novih tema • Uspostavljanje veze između slova i glasova • Poznavanje slova i početak pisanja

Tablica 2. Uredan govorno-jezični razvoj obzirom na dob djeteta (prema Andrešić i sur., 2010). Do najznačajnijeg razvoja u govoru dolazi u dobi od 18 mjeseci do 2 godine, kada dijete uz imenice počinje koristiti i druge vrste riječi te dobi od 2 do 3

godine kada dijete postaje svjesno vremenskih odrednica koje koristi u svakodnevnom razgovoru.

2.3. Teškoće u razvoju govora

Različiti međusobno povezani čimbenici mogu dovesti do zakašnjelog govora i drugih poremećaja jezičnog razvoja kod djece. Da bi dijete tijekom ranog razvoja učinkovito ovladalo govorom, ključno je imati pravilnu organsku podlogu za jezično-govorni razvoj. To uključuje pravilan sluh i sposobnost percepcije i razlikovanja zvukova, motoriku, određeni stupanj intelektualnog razvoja, razvoj viših kognitivnih vještina te psihosocijalnih sposobnosti (Benc Štuka, 2010). Poneke govorne teškoće mogu se prevenirati ili umanjiti pravilnim modelom u govoru i nizom preventivnih aktivnosti koje odgajatelj ima obvezu i odgovornost provoditi u svojem radu. Dio tih aktivnosti navodi se u kasnijem dijelu rada.

Poremećaji izgovora su najčešće teškoće u govornom razvoju djece. Ovi poremećaji obuhvaćaju niz problema, uključujući nemogućnost pravilnog izgovora određenih glasova, miješanje različitih glasova ili potpuno izostavljanje glasova. Osim toga, djeca mogu nepravilno izgovarati slogove i cijele riječi. Unatoč tim izazovima u izgovoru, djetetov je vokabular obično bogat, a njihov govor gramatički ispravan. Ovi poremećaji obično ne utječu na djetetovu sposobnost da oblikuje pravilne rečenice ili koristi širok raspon riječi; nego primarni problem leži u točnoj artikulaciji specifičnih glasova unutar tih riječi. Poremećaji izgovora mogu značajno utjecati na djetetovu sposobnost učinkovite komunikacije, često zahtijevaju ciljanu intervenciju kako bi se riješili ti problemi i podržao cjelokupni djetetov jezični razvoj (Benc Štuka, 2010).

Poremećaji u izgovoru su u najvećoj mjeri zastupljeni kod djece predškolske i školske dobi, no nerijetko su prisutni i kod odraslih. Kao uzroci poremećaja u izgovoru mogu se razlikovati oni biološkog ili društvenog porijekla, no najčešće su kombinirani. Jedan od najčešćih uzroka poremećaja u izgovoru su nepravilnosti u anatomskim strukturama koje su potrebne za pravilnu artikulaciju, kao što su abnormalnosti zagrima, usana, jezika, zuba i nepca. S druge strane, nepravilan

izgovor može biti uzrokovan i slabo razvijenim fonemski sluhom, što znači da dijete diferencira akustične od bliskih glasova te ih mijenja i prilikom govora.

U prošlosti se vjerovalo da djeca s *jezičnim poteškoćama* imaju normalne kognitivne funkcije u svim ostalim područjima. No, suvremena istraživanja sve više pokazuju da djeca s jezičnim poteškoćama često postižu niže rezultate od svojih vršnjaka na testovima neverbalnih sposobnosti, što sugerira da se jezične poteškoće mogu povezati sa širim kognitivnim izazovima (Kraljević Kuvač, 2015). Jezične poteškoće kod djece mogu se kategorizirati u nekoliko vrsta. Jedna vrsta je *usporeni jezično-govorni razvoj*, gdje djetetov govor napreduje sporije nego što je uobičajeno za njegovu dob. Drugi tip je *nedovoljno razvijen govor*, gdje djetetove jezične sposobnosti ne sazrijevaju u potpunosti. *Nerazvijen govor* je još jedna kategorija, gdje je vidljivo zaostajanje u razvoju govornih sposobnosti u usporedbi s tipičnim razvojnim prekretnicama. Konačno, postoje *posebne jezične poteškoće*, a to su specifični poremećaji u razvoju jezika koji mogu utjecati na različite aspekte komunikacije, uključujući sintaksu, semantiku i pragmatiku. Identificiranje specifične vrste jezične poteškoće može pomoći u krojenju obrazovnih i terapijskih strategija za podršku djetetovim komunikacijskim vještinama i cjelokupnom kognitivnom razvoju (Kraljević Kuvač, 2015).

Andrešić i sur. (2010) opisuju *poremećaje koji utječu na ritam i tempo govora*, uključujući mucanje, brz i usporen govor. Mucanje je složeno stanje koje utječe na govor, psihologiju, fizički izraz i društvene interakcije. Karakteriziraju ga česta ponavljanja glasova, slogova i jednosložnih riječi, produženi glasovi, pauze unutar riječi i zamjene riječi. Ove disfluencije definiraju mucanje, dok sekundarne značajke uključuju naučena ponašanja ili popratne pokrete poput izbjegavanja kontakta očima, učestalog treptanja, stiskanja čeljusti i širenja nosnica. Mucanje se obično javlja kod djece predškolske dobi, češće kod dječaka, i ima značajnu genetsku komponentu.

Brzopletost je poremećaj fluentnosti govora kojeg karakteriziraju artikulacijske pogreške, nepravilan izgovor glasova, ograničen vokabular, oskudne rečenice, gramatičke pogreške i dugotrajne pauze tijekom govora. (Andrešić i sur., 2010).

Bradilaliju karakterizira pretjerana sporost u govoru, stanje koje se obično opaža kod osoba s oštećenjem središnjeg živčanog sustava ili kod djece s mentalnom retardacijom. Ovaj poremećaj karakterizira produljeno trajanje svih

glasova, a posebno samoglasnika, što rezultira vidljivim usporavanjem ritma i tempa govora. Izvan područja govora, djeca s *bradilalijom* često pokazuju tromost i nedostatak entuzijazma u raznim aspektima života. Njihovo cjelokupno ponašanje može odavati nezainteresiranost ili smanjenu razinu angažmana s okolinom. Dok je *bradilalija* primarno povezana s manifestacijama povezanim s govorom, njezin se utjecaj proteže na šire kognitivne i bihevioralne domene, ističući složeno međudjelovanje između neuroloških funkcija i komunikacijskih sposobnosti u pogođenih osoba (Andrešić i sur., 2010).

Odgajatelji imaju značajnu ulogu u ranom prepoznavanju i liječenju poremećaja ritma/tempa govora te su iznimno bitni u pomaganju djeci u primjeni novih govornih tehnika naučenih od terapeuta u stvarnom okruženju. Od presudne je važnosti educirati i informirati odgajatelje o osnovama poremećaja ritma/tempa govora, jer će im to učiniti ugodniju interakciju s djetetom koje primjerice muca, čime će se spriječiti razvoj negativnih osjećaja i ponašanja (Gottwald i Starkweather, 1995).

3. RAZVOJ GOVORA U DJEČJEM VRTIĆU

U svom istraživanju Čorak (2019) nudi opsežnu definiciju komunikacije kao zamršenog procesa razmjene misli, osjećaja i poruka koji se odvija tijekom interakcija. Ovaj proces dobiva sve veći značaj kako dijete prelazi u predškolsko okruženje. Učinkovita komunikacija postaje najvažnija za uspješnu integraciju djeteta u obrazovno okruženje, olakšavajući izražavanje njegovih misli i emocija. Kako bi dijete razvilo svoje govorne sposobnosti, imperativ je da se osjeća prihvaćeno, voljeno i sigurno u izražavanju, ističe Grabar (2017). Ovo poticajno okruženje potiče djecu da izraze svoje misli, postavljaju pitanja i odgovaraju na upite. Uspostavljanje povjerenja između odgajatelja i djece i njegovanje poznatog, poticajnog okruženja ključni su u njegovanju osjećaja sigurnosti. U takvom okruženju djeca se osjećaju oslobođena da izraze svoje najintimnije misli i osjećaje bez straha od osude ili odmazde. Ovi uvidi naglašavaju temeljnu ulogu komunikacije u obrazovnom putu djeteta, ističući važnost stvaranja poticajnog i poticajnog okruženja koje potiče otvoreni dijalog i potiče razvoj govornih i jezičnih vještina.

Pri kretanju u dječji vrtić, svako dijete posjeduje vlastiti rječnik koji je formiran na temelju svakodnevne komunikacije sa svojim roditeljima i bližnjima iz okoline koja ga okružuje. U dječjem vrtiću govor postaje sve važniji za izražavanje vlastitih želja i potreba, ali i komunikaciju s drugom djecom te sposobnost govora postaje dijelom samog karaktera (Kasum, 2020). Djeca doista uče od uzora koji ih okružuju, a odgajatelji igraju ključnu ulogu u oblikovanju ne samo akademskog znanja već i govornog izražavanja. Kako bi učinkovito ispunili ovu ulogu, odgajatelji prvo moraju razumjeti vlastitu govornu kulturu i ponašanje jer oni služe kao modeli za budući govorni razvoj djece. Osim toga, ključno je uspostaviti sklad između verbalne i neverbalne komunikacije kako bi se osiguralo jasno razumijevanje djeteta. Izbjegavanje dvosmislenosti, suosjećanje stavljanjem u djetetovu poziciju, aktivno slušanje i uvažavanje njegovih želja i potreba ključne su prakse koje naglašava Kinder (2014). Utjelovljujući ova načela, odgajatelji mogu stvoriti okruženje pogodno za učinkovitu komunikaciju i olakšati cjelovit razvoj djetetova govora i jezičnih vještina.

Uspostavljanje učinkovite komunikacije između odgajatelja i djece ovisi o njegovanju posebnog odnosa koji može cvjetati samo ako odgajatelj poštuje djetetove sposobnosti, prilagođava se njegovim potrebama i suzdržava se od nametanja vlastitih agendi. Uloga odgajatelja nadilazi puko podučavanje; uključuje njegovanje djetetove urođene znatiželje i poticanje okruženja pogodnog za istraživanje. To podrazumijeva stvaranje prostora u kojem se djeca osjećaju osnaženom da izraze svoje ideje, postavljaju pitanja, izazovu konvencionalnu mudrost i razviju vlastite perspektive i mišljenja o svijetu oko sebe. Doista, poticanje razvoja govora ne može se ograničiti na kratkoročne programe ili izolirane aktivnosti. Umjesto toga, prožima svaki trenutak proveden u komunikaciji s djecom. Odgajatelji trebaju kontinuirano vrednovati njihovo ponašanje, govor te jezične, književne i likovne sadržaje koji okružuju djecu (Vrsaljko i Paleka, 2018). Čineći to, odgajatelji mogu osigurati da njihova interakcija s djecom bude pogodna ne samo za jezični razvoj, već i za cjeloviti rast, poticanje kritičkog mišljenja, kreativnosti i samoizražavanja. Ovaj pristup naglašava duboki utjecaj komunikacije na oblikovanje dječjeg kognitivnog, emocionalnog i društvenog razvoja, naglašavajući središnju ulogu odgajatelja u olakšavanju ovog procesa.

4. ODGAJATELJ KAO GOVORNI MODEL

U području razvoja govora i jezika, koncept govornog modela obično se odnosi na odraslu figuru, često odgajatelja, koji služi kao vodeći primjer ispravne i izražajne komunikacije za dijete čije su vještine još u fazi razvoja. Kako ističe Petrović-Sočo (2007), dolaskom u vrtić dijete se uvodi u širu okolinu, potičući ga na postupnu prilagodbu novim i evoluirajućim uvjetima. Tijekom tog procesa dijete se pretežno bavi promatranjem, učenjem i pokušajima razumijevanja okoline, uključujući i vlastitu ulogu u toj novoj okolini. Kako vrijeme odmiče, dijete se počinje uvjeravati da je okruženje sigurno i da je odgajatelj pouzdan izvor podrške kada je to potrebno. Posljedično, dijete inicira izgradnju odnosa s odgajateljem, koji se kasnije proširuje i na interakcije s vršnjacima. Ovaj postupni proces izgradnje povjerenja i uspostavljanja veza ključan je za djetetov osjećaj sigurnosti i pripadnosti obrazovnom okruženju, što u konačnici olakšava njegov društveni i emocionalni razvoj zajedno s njegovim govornim i jezičnim vještinama.

Da bi služio kao učinkovit govorni model, odgajatelj mora posjedovati čvrstu bazu znanja koja obuhvaća jezik, književnost i filozofiju, zajedno s bogatim rječnikom i besprijekornim govornim vještinama. Osim toga, trebali bi pokazati istančan osjećaj za vrijeme, prepoznati da se komunikacija odvija unutar vremenskih ograničenja, te prenijeti svoju poruku s odgovarajućom razinom intenziteta koja zaokuplja dječju pozornost (Šego, 2005). Nadalje, odgajatelji moraju priznati da mala djeca mogu imati problema s razumijevanjem složenih misli izraženih dugim rečenicama. Stoga je bitno ideje rastaviti na manje, probavljive segmente radi lakšeg razumijevanja (Škarić, 2008). Djeca često doživljavaju odrasle kao osobe koje prebrzo govore, što može ometati njihovo razumijevanje. Stoga bi učitelji trebali govoriti sporijim tempom, osobito kada uvode nove pojmove, kako bi osigurali jasnoću i olakšali razumijevanje. Kako djeca razvijaju vezu sa svojim odgajateljem, postaju pažljiviji slušatelji, shvaćajući riječi učitelja kao vrlo značajne. Stoga bi odgajatelji temama trebali pristupati s empatijom, uvažavajući djetetove interese, predznanja i očekivanja te integrirajući te elemente u njihov govor. Uključivanje poznatih priča i primjera pomaže u naglašavanju važnosti poruke, potvrđujući dječje perspektive i obogaćujući njihovo razumijevanje (Škarić, 2008). Korištenjem ovih strategija, odgajatelji mogu učinkovito

poslužiti kao govorni modeli, potičući smislenu komunikaciju i njegujući dječji govorni i jezični razvoj.

Koncept reflektivne komunikacije naglašava predanost odgajatelja prilagođavanju razgovora kako bi se zadovoljile jedinstvene potrebe svakog djeteta. Aktivnim sudjelovanjem u dijalogu i pažljivim slušanjem odgajatelj nastoji prepoznati vrstu interakcije koja je najprikladnija za pojedino dijete te tome prilagođava svoj pristup. Ovakav personalizirani oblik komunikacije potiče atmosferu iskrenosti, poštovanja i ravnopravnosti, njegujući partnerski odnos između odgajatelja i djeteta koji karakterizira recipročna komunikacija (Petrović-Sočo, 1997). Nadalje, odgajatelj igra ključnu ulogu u promicanju kulture izražavanja, uključujući aktivnosti kao što su slušanje, govor, čitanje i pisanje. Shvaćajući da djeca uče jezik promatranjem i oponašanjem, odgajatelj olakšava procese ponavljanja i razumijevanja kako bi omogućio smisleni razvoj govora u različitim razvojnim fazama. Ovakav strateški raspored jezičnih aktivnosti ne samo da unaprjeđuje komunikacijske vještine, već i postavlja temelje za jezičnu kompetenciju budućih govornika (Pavličević-Franić, 2005). Prihvaćajući reflektivnu komunikaciju i njegujući kulturu izražavanja, odgajatelji osnažuju djecu da učinkovito komuniciraju, potičući i jezičnu kompetenciju i međuljudske vještine neophodne za njihov cjelovit razvoj.

Kučko (2020) u svom istraživanju ističe središnju ulogu odgajatelja u poticanju govornog razvoja djece predškolske dobi. Tu odgovornost odgajatelji preuzimaju kroz različite pristupe kojima je cilj motivirati djecu da se uključe u proces usvajanja govornih i jezičnih vještina. Oni olakšavaju sposobnosti uspješnog slušanja, govora, čitanja i pisanja korištenjem različitih strategija. Jedna takva strategija uključuje istraživanje širokog spektra knjiga i slikovnica s djecom. Odgajatelji pokreću razgovore o likovima i događajima prikazanim u ovim književnim djelima, potičući djecu da povezuju priče s vlastitim životnim iskustvima. Uz to, odgajatelji uključuju glazbene elemente pjevajući pjesme s djecom, angažirajući ih u dramskim aktivnostima i organizirajući jezične igre. Ove aktivnosti ne samo da potiču jezični razvoj, već i promiču kreativnost i društvenu interakciju. Odgajatelji koriste različite formate podučavanja, često rade s djecom pojedinačno ili u malim skupinama. Ovaj pristup stvara prilike za smislenu interakciju i komunikaciju, omogućujući odgajateljima da pruže personaliziranu podršku i povratnu informaciju svakom djetetu (Posokhova, 1999). Prihvaćajući višestrani pristup razvoju govora, odgajatelji imaju

presudnu ulogu u njegovanju dječjih jezičnih sposobnosti i poticanju ljubavi prema jeziku i pismenosti od najranije dobi.

4.1. Komunikacija odgajatelja i djeteta

Uspješna i kvalitetna komunikacija između odgajatelja i djeteta ovisi o nekoliko ključnih čimbenika (Brajša, 1996): pošiljatelju poruke (odgajatelju ili djetetu), sadržaju poruke, primatelju i okolnostima razgovora koji se odvija. Odgajatelji moraju primijeniti svoje vještine komunikacije s posebnom pažnjom na navedene komponente, posebno se fokusirajući na sebe, sadržaj poruke i kontekst u kojem surađuju s djetetom. Brajša (1996) ističe da odgajatelj za učinkovit govorni utjecaj na dijete mora voditi računa o samopredstavljanju, jasnoći i primjerenosti poruke te načinu prenošenja. Učinkovit razgovor uključuje nekoliko temeljnih vještina: uspostavljanje kontakta, zaokupljanje pažnje, davanje informacija te osiguravanje da dijete razumije i zadrži informacije (Brajša, 1996). Ovladavanje ovim vještinama neophodno je za uspješnu komunikaciju odgajatelja s djecom. Također, odgajatelji trebaju stvoriti okruženje pogodno za kvalitetnu komunikaciju, što uključuje dopuštanje djeci da iskuse slobodu u svojim interakcijama, osiguravanje da se ne osjećaju ugroženo i poticanje prihvatanja i iskrenosti. Sloboda u komunikaciji znači da djeca imaju autonomiju birati sugovornike, teme i postavke za svoje interakcije. Uloga odgajatelja je olakšati tu autonomiju jer je razina postignute slobode u izravnoj korelaciji s kvalitetom komunikacije (Brajša, 1996).

Kako bi stvorili sigurno i neopasno okruženje za razvoj govora i poticanje komunikacije, odgajatelji moraju osigurati fizičku i emocionalnu sigurnost prostora, dopuštajući djeci da se slobodno izražavaju. Prihvatanje proizlazi iz te slobode i sigurnosti, a bitno je za iskrenu komunikaciju. Ako se dijete osjeća sigurnim i neugroženim, vjerojatnije je da će se uključiti u iskren i otvoren dijalog. Suprotno tome, bez takve slobode i sigurnosti, malo je vjerojatno da će doći do komunikacije. Stoga je osiguranje okruženja koje promiče slobodu i sigurnost ključno za poticanje istinske i učinkovite komunikacije (Brajša, 1996).

Uz govor, slušanje i razmišljanje su bitne sastavnice uspješne komunikacije između odgajatelja i djeteta. Za odgajatelje bi ovi elementi trebali biti sastavni dio svake interakcije s djecom, obzirom da se govor bez slušanja pretvara u monolog, dok pravi dijalog nastaje samo kroz pažljivo slušanje. Slično tome, govorenje bez razmišljanja rezultira nesuvislim brbljanjem (Brajša, 1996). Kada komuniciraju s djetetom, od vitalne je važnosti da odgajatelji budu aktivni slušatelji, daju djetetu vremena da dovrši svoje misli, usmjeravaju pozornost na njih i pokazuju interes za njihove riječi. Taj se interes može pokazati postavljanjem pitanja o temi i parafraziranjem djetetovih izjava kako bi se potvrdilo razumijevanje (Petar, 2003). Dakle, komunikacija između odgajatelja i djece trebala bi uključivati ne samo govor, već i pažljivo slušanje, promišljeno promišljanje o onome što se čuje i odgovarajuće odgovore. Kako bi prenijeli aktivnu uključenost u razgovor, odgajatelji se mogu koristiti pozitivnim govorom tijela, poput uspostavljanja kontakta očima, osmijeha, kimanja u znak slaganja, izbjegavanja ometajućih pokreta i spuštanja na razinu djeteta (Petar, 2003).

Razumijevanje je ključni element komunikacije između odgajatelja i djece te je za učinkovitu komunikaciju bitno da dijete razumije prenesenu poruku. Stoga poruke trebaju biti jednostavne, transparentne, kratke i zanimljive. Suprotno tome, nerazumljive poruke obično su duge, komplicirane, nejasne i lišene smislenog sadržaja, što ih čini nejasnima i nezanimljivima. Jednostavna poruka sastoji se od kratkih rečenica i poznatih riječi koje je dijete vjerojatno susrelo u razgovoru s roditeljima, učiteljima ili drugim osobama u okruženju. Razumljiva poruka je logično strukturirana, sa sadržajem smisleno povezanim, postupno prikazanim i naglašenim glavnim točkama. Učinkovita komunikacija s djecom zahtijeva da poruke budu koncizne, da pružaju značajne informacije s nekoliko riječi, za razliku od opširnih s malo informativnog sadržaja. Zanimljivu poruku karakterizira izravan govor, osobni stil i ilustrativni primjeri, dok dosadnu poruku karakterizira neizravan, neosoban govor i nedostatak popratnih primjera. Kako bi osigurali razumljivost, odgajatelji bi trebali nastojati biti temeljiti, kratki i zanimljivi, izbjegavajući složenost, dvosmislenost, opširnost i dosadu (Brajša, 1996). Da bi poruka bila učinkovita, odgajatelji trebaju dobro razmisliti o njoj prije nego što je izgovore, osiguravajući jasnoću djeci (Petar, 2003). U svakodnevnoj komunikaciji s djecom ključno je da odgajatelji iskreno i neposredno iznose svoja zapažanja, razmišljanja i osjećaje. Na primjer, zapažanja

mogu uključivati izjave poput: "Vidim da si danas vrlo dobro raspoložen!", dok mišljenja treba prenijeti na sličan način, poput "Mislim da si jako dobro to izveo!".

Odgajatelji izražavaju svoje osjećaje, potrebe i želje verbalno ili neverbalno. Bitno je to učiniti izravno i iskreno, signalizirajući djeci da i ona mogu otvoreno izraziti svoje osjećaje, potrebe i želje. Ovakvo modeliranje potiče djecu da artikuliraju svoje emocije i ponašaju se u skladu s njima, znajući da imaju potporu svojih odgajatelja (Brajša, 1996). U komunikaciji s djecom odgajatelji trebaju biti empatični, oslušivati djetetove perspektive i mišljenja, čak i ako se ona razlikuju od njihovih. Trebaju pokazivati emocije i nastojati razumjeti dijete (Petar, 2003).

Odgajatelji igraju vitalnu ulogu u podržavanju govornog razvoja djece tako što ih aktivno slušaju tijekom razgovora. Pokazujući istinski interes aktivnim slušanjem, odgajatelji poručuju da cijene djetetovu komunikaciju i da žele razumjeti njihovu perspektivu. Dodatno, postavljanje dodatnih pitanja ili parafraziranje onoga što je dijete reklo ne samo da pojačava njihovu poruku, već i potiče dublji angažman i razumijevanje (Benc Štuka, 2010). Kako bi se privukla i održala djetetova pozornost, Benc Štuka (2010) predlaže krojenje zajedničkih aktivnosti na temelju djetetovih postojećih sposobnosti, a ne fokusiranje na područja u kojima bi moglo biti problema. Promatrajući što dijete može učiniti i strukturirajući igru oko njegovih jakih strana, odgajatelji stvaraju okruženje koje njeguje samopouzdanje i potiče pozitivna iskustva učenja. Fascinantno je primijetiti da djeca prirodno usvajaju gramatička pravila i norme jednostavno slušajući govorne obrasce svoje okoline. Ovo pasivno usvajanje jezika pokazuje izvanrednu sposobnost mladih učenika da internaliziraju jezične strukture bez potrebe za izravnom podukom. Stoga edukatori igraju ključnu ulogu ne samo u olakšavanju razvoja govora aktivnim angažmanom, već i u pružanju bogatog jezičnog okruženja koje podržava procese prirodnog usvajanja jezika.

Kao što je spomenuto u prethodnom poglavlju rada, poremećaj izgovora je najprošireniji govorni poremećaj kod djece predškolske i školske dobi te bi odgajatelji prema istom trebali pristupati vodeći se sljedećim savjetima (Benc Štuka, 2010):

- biti dobar govorni model i govoriti pravilno,
- pružiti podršku djetetu kada je ono samo svjesno svoje teškoće u izgovoru,

- ne ispravljati dijete jer kad bi moglo pravilno izgovarati, sigurno bi to i činilo,
- potražiti pomoć logopeda,
- motivirati dijete za odlazak na terapiju, pohvaliti njegov trud i zalaganje,
- aktivno se uključiti i podržati rad logopeda s djetetom.

Pristup ispravljanju djetetovog govora zahtijeva strpljenje i podršku, shvaćajući da su djeca u fazi razvoja u kojoj su govorne pogreške normalan dio procesa učenja. Pružanje ispravnih i ohrabrujućih ispravaka pomaže usmjeravanju djeteta prema točnom izražavanju bez usađivanja negativnih osjećaja o njegovim govornim sposobnostima. Učitelji mogu dodatno olakšati razvoj govora i jezika kroz razne jezične igre i aktivnosti. Kako opisuje Surić (2020), jezična igra služi kao platforma na kojoj se i odrasli i djeca mogu slobodno baviti jezikom, uživajući u procesu svladavanja njegovih pravila te im se prilagođavati ili ih povremeno kršiti. Ove igre djeci pružaju ugodan i interaktivan način usavršavanja jezičnih vještina, istovremeno njegujući pozitivan stav prema učenju jezika. Osim jezičnih igara, odgajateljima je na raspolaganju mnoštvo aktivnosti za poticanje razvoja govora kod djece. Ove aktivnosti bit će detaljnije istražene u narednim poglavljima ovog rada. Uključivanjem različitih i zanimljivih pristupa, odgajatelji mogu stvoriti obogaćujuće okruženje koje njeguje govorne i jezične sposobnosti djece, potičući njihov rast i samopouzdanje u komunikaciji.

5. POTICAJI ZA JEZIČNO GOVORNI RAZVOJ

Jezično-govorni razvoj djece rane i predškolske dobi ključan je za njihov kasniji emocionalni razvoj i socijalne vještine. U tom razdoblju djeca usvajaju osnovne jezične strukture, razvijaju vokabular i sposobnosti komunikacije, što utječe na njihovu sposobnost izražavanja i razumijevanja svijeta oko sebe. Poticaji za jezično-govorni razvoj mogu se provoditi kroz različite aktivnosti i metode koje su prilagođene dobi i razvojnim potrebama djece.

Redovita verbalna interakcija s odraslima i vršnjacima ključna je za jezični razvoj. Kroz svakodnevne razgovore djeca uče nove riječi, rečenice i strukture. Važno je poticati djecu na razgovor, postavljati im pitanja i slušati njihove odgovore. Interakcija treba biti dvosmjerna, gdje odrasli ne samo da govore, nego i aktivno slušaju djecu.

Kroz pjesmice, rime i brojalice djeca razvijaju fonološku svijest, ritam i intonaciju jezika. Ove aktivnosti pomažu djeci da prepoznaju zvukove unutar riječi, što je osnova za kasnije vještine čitanja i pisanja. Pjesmice i rime su također zabavne i motiviraju djecu za sudjelovanje u jezičnim aktivnostima. Različite igre s riječima, poput slaganja riječi prema sličicama, prepričavanja priča i igara rimom, potiču djecu na aktivno korištenje jezika. Ove igre mogu uključivati kartice s riječima, sliko-priče, abecedu i druge materijale koji djeci pomažu da se igraju i uče istovremeno.

Slikovni poticaji, kao što su ilustracije i fotografije, pomažu djeci da povežu riječi s vizualnim prikazima. Manipulativne igre koje uključuju slaganje, grafomotoriku i ostale aktivnosti također mogu biti korisne za razvoj finih motoričkih vještina, koje su važne za pisanje. Korištenje audio priča i slušanje snimljenih priča može biti odličan način za razvoj slušnih vještina i pažnje. Djeca uče kako slušati i pratiti priču bez vizualnih podražaja, što može poboljšati njihove sposobnosti razumijevanja i koncentracije. Uključivanje djece u igrokaze i dramatizacije potiče njihovu kreativnost, izražavanje i razumijevanje uloga i događaja. Ove aktivnosti također pomažu djeci da razviju socijalne vještine, kao što su suradnja i empatija. Aktivnosti koje uključuju više osjetila, kao što su slikanje, modeliranje i glazba, mogu obogatiti jezično-govorni razvoj. Djeca kroz ove aktivnosti razvijaju vokabular povezan s različitim osjetilnim iskustvima i uče opisivati svoja iskustva.

Andrešić i suradnici (2010) u svom radu također navode kako je važno znati na koji način treba adekvatno potaknuti djetetov govor.

1. „ne ispravljajte dijete i ne inzistirajte da suhoparno, „kao papagaj“ ponavlja za vama riječi, fraze i rečenice („Hajde reci...“, Ne kaže se... nego...“). Dijete će vas samo početi oponašati i upotrebljavati riječi u skladu sa svojim mogućnostima onda kad za to bude spremno,
2. puno ponavljajte pojedine riječi u različitim oblicima bez obzira na to što ih dijete još ne upotrebljava,
3. pravilno govorite djetetu, što ne znači da mu se trebete obraćati strogo i ozbiljno kao odraslome, ali svakako ne iskrivljavajte izgovor glasova kad mu se obraćate (budite dobar govorni model)“ (Andrešić i suradnici, 2010: 32) .

5.1. Aktivnosti koje potiču razvoj govora

Kako bi potaknuli razvoj dječjeg govora, odgajatelji mogu koristiti razne logopedске (jezične) igre osmišljene za jačanje pažnje tijekom slušanja, poboljšanje izgovora, povezivanje izgovoreniх riječi s predmetima ili slikama, olakšavanje pravilnog oblikovanja rečenica i poticanje smislenih odgovora na pitanja. Ove igre mogu se prilagoditi većim skupinama djece u vrtićkim sredinama. Osim poticanja jezičnih i komunikacijskih vještina, ove aktivnosti također promiču kognitivne funkcije kao što su mišljenje, pamćenje, pažnja i logično zaključivanje (Posokhova, 2010.).

Slikovnice su još jedno učinkovito sredstvo u poticanju razvoja govora širenjem vokabulara, poticanjem komunikacije i poticanjem mašte. Kao što sugeriraju Martinović i Stričević (2011), govorno-jezična funkcija slikovnica podržava različite aspekte jezičnog razvoja, uključujući fonemsku i fonološku svijest, morfološke i sintaktičke vještine, usvajanje vokabulara, razumijevanje karakteristika teksta i vještine prije čitanja. Osim toga, "tihe" slikovnice, bez teksta, potiču djecu da na temelju ilustracija stvaraju vlastite priče. Time se potiče kreativno razmišljanje i narativna konstrukcija te potiče dijalog između djece i odgajatelja (Šišnović, 2011).

Brojalice služe kao dinamičan alat za poticanje razvoja govora kod djece, često služe kao ugodna igra riječima koja označava njihove početne korake prema jezičnom znanju. Brojalicama djeca usavršavaju izgovor pojedinih glasova,

prevladavaju govorne mane te pojačavaju artikulaciju, intonaciju i naglaske. Nadalje, brojalice služe motiviranju djece da se slobodno i tečno izražavaju, čime proširuju svoj vokabular (Peteh, 1998).

Osim brojalice, *zagonetke* su još jedan način poticanja dječje verbalne kreativnosti. Prilikom rješavanja zagonetki djeca imaju priliku smišljati rješenja u obliku narativa koji spajaju elemente stvarnosti i mašte (Posokhova, 2008). Zagonetke posebno zahtijevaju logično razmišljanje i sposobnost sintetiziranja informacija. Djeca se potiču na analizu problema, istraživanje različitih mogućnosti i odabir najprikladnijeg odgovora, čime se jačaju kritičko mišljenje i analitičke vještine. Kako navodi Šimeg (2022), mnoge zagonetke izazivaju nekonvencionalne i maštovite odgovore, potiču djecu na kreativno razmišljanje i smišljanje rješenja koja prkose konvencionalnim očekivanjima. Kroz ove aktivnosti djeca se osnažuju da razmišljaju inovativno i upregnu svoju maštu u prevladavanje izazova.

Lutkarske predstave djeci pružaju zadivljujuću platformu za uživanje u uloge, priče i dijaloge, potičući tako razvoj govora. Kroz lutkarstvo djeca se prenose u svijet u kojem mogu istraživati različite likove, priče i interakcije. Lutka služi kao kanal koji integrira bitne aspekte djetetova razvoja, uključujući kretanje, govor i svakodnevni život unutar njihove okoline. Dok se djeca bave lutkarstvom, prirodno obogaćuju svoj vokabular, artikuliraju misli i osjećaje likova koje prikazuju i usavršavaju svoje vještine slušanja i razumijevanja. Prema Ivon (2010), lutkarska igra služi kao katalizator organskog razvoja i obogaćivanja govora. Dinamična priroda lutkarstva inherentno potiče verbalnu komunikaciju, budući da lutka služi kao dinamičan posrednik koji potiče spontanu verbalnu razmjenu riječi od djece. Preuzimanjem različitih uloga i manipuliranjem lutkama, djeca se potiču na verbalno izražavanje, čime se potiče prirodni napredak razvoja govora. Točnije, lutkarske predstave djeci pružaju dinamičnu i privlačnu platformu za istraživanje jezika, komunikacije i kreativnosti. Kroz ovaj interaktivni oblik igre, djeca ne samo da poboljšavaju svoje govorne vještine, već i njeguju svoju maštu, empatiju i sposobnosti socijalne interakcije.

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je ispitati mišljenje odgajatelja o njihovoj ulozi kao govornih modela i utjecaju na razvoj komunikacijskih i jezičnih vještina djece. Iz cilja istraživanja proizlazi i nekoliko zadataka:

1. Mišljenje odgajatelja o njihovoj ulozi kao govornih modela, educiranost i profesionalni razvoj odgajatelja u području jezično-govornog razvoja,
2. Prepoznavanje i način intervencije ispitanih odgajatelja u slučajevima govornih teškoća,
3. Iskustva i načini rada odgajatelja u svrhu poticanja govornog razvoja.

6.2. Uzorak istraživanja

Ispitane su tri odgojiteljice čije su karakteristike opisane u tablici 3.

Ispitanica	Duljina staža	Stručna sprema	Skupina u kojoj radi
Odgajateljica 1	2 godine staža	Visoka stručna sprema	Starija vrtićka skupina 5-6 godina
Odgajateljica 2	12 godina staža	Viša stručna sprema	Mlađa vrtićka skupina 4-5 godina
Odgajateljica 3	15 godina staža	Viša stručna sprema	Jaslička skupina 1-3 godine

Tablica 3. Detaljniji prikaz ispitanica koje su sudjelovale u istraživanju.

Kroz intervju s tri ispitanice, obuhvaćeno je radno iskustvo u rasponu od 2 do 15 godina te sve skupine u dječjem vrtiću s obzirom na dob djece.

6.3. Metode, postupci i instrumenti istraživanja

Korištena je kvalitativna metoda istraživanja, a instrument prikupljanja podataka je intervju. Intervju je u potpunosti anonimn. U svrhu istraživanja za završni rad, odgajateljice iz Dječjeg vrtića Viškovo pristale su sudjelovati u intervjuu. Njihovo sudjelovanje bilo je ključan element istraživanja te je omogućilo prikupljanje relevantnih podataka o njihovim percepcijama i praksama vezanim za govorni razvoj djece rane i predškolske dobi. Istraživanje je provedeno 2024. godine u Dječjem vrtiću Viškovo. Odgajateljice su odgovarale na devet pitanja. Istraživanjem je obuhvaćena raznolikost radnog staža odgajateljica te zastupljenost vrtićkih grupa različite životne dobi djece. Ova metodološka raznolikost omogućila je uvid u različite perspektive i prakse unutar odgojno-obrazovnog konteksta. Sudjelovanje je bilo dobrovoljno i anonimno te je sudionicama bila objašnjena svrha provođenja intervju.

Ispitanice su dale odgovore na devet pitanja:

1. Što znači biti model u govornom razvoju?
2. Kroz Vaše iskustvo koliko se je promijenio način rada?
3. Kroz iskustvo koliko su se promijenila djeca i na koji način?
4. Smatrate li da su odgajatelji dovoljno educirani, rade li na poboljšanju razvoja govora?
5. Opišite Vaše kompetencije govora, koliko često radite na usavršavanju?
6. Smatrate li da možete prepoznati teškoće u razvoju govora kod djece?
7. Provodite li aktivnosti za poboljšanje govora kod djece? Koje aktivnosti provodite? Primjećujete li da su djeca zainteresirana za ponuđene aktivnosti?
8. Koliko ste zadovoljni govornim razvojem djece u Vašoj skupini?
9. Smatrate li sebe „primjerenim/dobrim „ govornim modelom?

6.4. Rezultat istraživanja

6.4.1. Mišljenje odgajatelja o njihovoj ulozi kao govornih modela, educiranost i profesionalni razvoj odgajatelja u području jezično-govornog razvoja

Sve tri odgajateljice naglasile su važnost pružanja adekvatnog primjera govornog izražavanja djeci. Jedna od ispitanica ističe da biti govorni model znači „*pružiti djeci adekvatan primjer govornog izražavanja, biti im odgojno-obrazovni uzor te poticati djecu na pravilno izražavanje.*“ Ovaj odgovor sugerira da odgajateljice prepoznaju svoju ulogu u oblikovanju komunikacijskih vještina djece putem vlastitog govora i ponašanja.

Druga odgajateljica nadopunjuje ovu misao naglašavajući da odgajatelj „*svojim govorom sudjeluje u razvoju govora kod djece, te kao govorni model pridonosi bogaćenju dječjeg govora – riječima.*“ Ovaj odgovor naglašava aktivnu ulogu odgajatelja u obogaćivanju vokabulara djece i poticanju njihove verbalne kreativnosti. Odgajateljica ovdje prepoznaje da je kvalitetan govor ključan za kognitivni i jezični razvoj djece, te da njihova uloga uključuje kontinuirano pružanje novih i raznolikih jezičnih podražaja.

Treća odgajateljica također ističe važnost vlastitog izražavanja i komunikacije, navodeći da „*odgajatelje koji svojim izražavanjem, načinom komunikacije i biranjem riječi djeci daje primjer dobrog i educiranog odgajatelja.*“ Odgovor dodatno naglašava odgovornost odgajatelja u odabiru riječi i načinu komunikacije, što implicira visoku razinu svijesti o utjecaju govornog modela na dječji jezični razvoj.

Svi odgovori prepoznaju ulogu odgajatelja kao ključnih figura u oblikovanju dječjeg govornog izražavanja. Odgajateljice jasno izražavaju svijest o tome da njihovo vlastito izražavanje služi kao uzor djeci, što je u skladu s teorijskim pristupima koji naglašavaju važnost modeliranja u učenju jezika i govora. Uloga odgajatelja kao govornog modela obuhvaća ne samo pružanje primjera pravilnog govora, već i aktivno sudjelovanje u obogaćivanju dječjeg vokabulara i poticanju njihove sposobnosti izražavanja.

Možemo zaključiti da odgajateljice prepoznaju svoju ulogu kao ključnu u procesu govornog razvoja djece. Njihovi odgovori ukazuju na visoku razinu svijesti o važnosti vlastitog govornog izražavanja i utjecaju koje ono ima na djecu, čime potvrđuju svoju ulogu kao modela u jezičnom i komunikacijskom razvoju djece u predškolskim ustanovama.

Pitanje koje se odnosi na educiranost i kompetencije odgajatelja u kontekstu razvoja govora kod djece, izazvalo je podijeljene odgovore među ispitanicima. Njihovi odgovori pružaju vrijedne uvide u različite percepcije o pripremljenosti i kontinuiranom profesionalnom razvoju odgajatelja.

Odgajateljica 1 smatra da su odgajatelji općenito dovoljno educirani da budu govorni modeli djeci, ali ističe nedostatak edukacije u području ispravljanja govornih teškoća i mana. *„smatram da su generalno odgajatelji dovoljno educirani kako bi djeci bili govorni model, no nedovoljno educirani za ispravljanje određenih govornih teškoća i govornih mana.“* Ova perspektiva naglašava važnost osnovne edukacije i usmjerenosti na pravilno govorno izražavanje, ali ukazuje na potrebu za dodatnim specijaliziranim treningom za prepoznavanje i rješavanje specifičnih govornih problema. Ovo ukazuje na potencijalni jaz između osnovne edukacije i praktičnih potreba u svakodnevnom radu s djecom.

Odgajateljica 2 ima kritičniji pogled, smatrajući da odgajatelji nisu dovoljno educirani te da ne rade dovoljno na poboljšanju razvoja govora. *„smatram da odgajatelji nisu dovoljno educirani te da ne rade dovoljno na poboljšanju razvoja govora“.* Ovaj stav naglašava potrebu za sustavnim unapređenjem kompetencija odgajatelja, možda kroz formalne programe edukacije i profesionalni razvoj koji su specifično usmjereni na jezične i govorne vještine. Odgajateljica 2 sugerira da trenutni sustav ne pruža dovoljno podrške za kontinuirano obrazovanje i poboljšanje vještina odgajatelja u ovom ključnom području.

Odgajateljica 3 ističe da je edukacija odgajatelja individualno varijabilna. Smatra *„da odgajatelji jesu i nisu dovoljno educirani, mislim da je to vrlo individualno iz razloga ukoliko se netko smatra nedovoljno educiranim samostalno će poraditi na tome da usavrši svoje znanje bez da ga ustanova motivira na to. Predznanje s kojim dolaze u odgojno - obrazovnu ustanovu nije dovoljno te svakako je potrebno to nadopuniti jer se kroz rad susrećemo sa svakakvim različitim situacijama.“*

Odgajateljica 3 također napominje da *„predznanje koje odgajatelji donose u ustanovu nije uvijek dovoljno, te da je kontinuirano profesionalno usavršavanje nužno zbog različitih situacija koje se javljaju u radu.“* Ovaj stav ističe važnost osobne inicijative i odgovornosti za profesionalni razvoj, ali također implicira potrebu za strukturiranim programima podrške i edukacije.

Ovi odgovori naglašavaju nekoliko ključnih tema. Prvo, postoji jasna potreba za specifičnim i kontinuiranim obrazovanjem odgajatelja u području govornog razvoja i rješavanja govornih teškoća. Dok neki odgajatelji prepoznaju svoju odgovornost za osobni profesionalni razvoj, sustavni pristup koji pruža stalne prilike za usavršavanje mogao bi osigurati konzistentniju razinu kompetencija među svim odgajateljima.

Drugo, odgovori ukazuju na važnost institucionalne podrške u procesu profesionalnog razvoja. Iako osobna inicijativa igra značajnu ulogu, institucionalne mjere, poput redovitih edukacija, radionica i mentorstva, mogle bi dodatno poboljšati kompetencije odgajatelja u području razvoja govora.

Treće, postojeći sustav obrazovanja i edukacije odgajatelja možda ne pruža dovoljno temelja za rješavanje specifičnih govornih problema. Ovo ukazuje na potrebu za revizijom i unapređenjem kurikuluma kako bi se osigurala sveobuhvatna priprema odgajatelja za rad u suvremenim predškolskim ustanovama.

Odgovori odgajateljica otkrivaju složenu sliku educiranosti i kompetencija u području razvoja govora. Kako bi se osigurala visoka kvaliteta odgojno-obrazovnog rada i optimalan razvoj djece, ključno je razvijati sustave koji omogućavaju stalno usavršavanje odgajatelja i prilagodbu njihovih kompetencija prema zahtjevima prakse.

Odgovori odgajateljica koji se odnose na individualnu educiranost odgajateljica, njihovo samopouzdanje u vlastite govorne kompetencije te učestalost rada na njihovom usavršavanju, pružaju uvid u njihovu percepciju vlastitih vještina i napora koje ulažu u kontinuirano obrazovanje. Sve tri odgajateljice sebe smatraju vrlo primjerenim govornim modelima s visoko razvijenim kompetencijama govora. Ovaj stav sugerira da su odgajateljice svjesne važnosti svog govornog izražavanja u profesionalnom kontekstu te prepoznaju svoj utjecaj na dječji govorni razvoj. Visoko razvijene govorne kompetencije ključne su za efektivnu komunikaciju, modeliranje pravilnog govora i poticanje jezičnih vještina kod djece.

Odgajateljice navode da učestalo rade na usavršavanju svojih govorenih kompetencija putem edukacija koje nudi ustanova, kao i onih koje same pronalaze i kojima se bave. Ovaj proaktivan pristup profesionalnom razvoju ukazuje na visoku razinu odgovornosti i predanosti u svom radu. Odgajateljica 1 navodi „*smatram da imam primjerene govorne kompetencije, usavršavam se kroz različite edukacije prakticiram slobodno čitanje*“. Odgajateljica 3 navodi „*smatram se primjerenim*

govornim modelom, kao svoje govorne kompetencije. Usavršavam se učestalo pomoću edukacija koje nudi dječji vrtić, no i pomoću onih koje sama pronađem ukoliko je neka specifična tema. Smatram da je kao odgajatelju vrlo bitno da učestalo radi na sebi i svojem znanju.“ Kontinuirano obrazovanje omogućava odgajateljicama da budu u tijeku s najnovijim metodama i praksama, što je ključno za kvalitetan odgojno-obrazovni rad.

Također, odgajateljice ističu rad na osobnim slabostima u domenama za koje smatraju da nisu dovoljno razvijene. Odgajateljice 2 i 3 ističu *„kroz višegodišnje iskustvo rada s djecom, javlja se mnoštvo različitih teškoća; jezičnih, teškoća u razvoju, djeca s posebnim potrebama. Postalo je učestalo u dječjim vrtićima da se u grupi nađe dijete bez ikakvih papira ili sa papirima o poteškoći, te je tada sve na odgajatelju i stručnom timu. Tada mi posežemo za ovim dijelom gdje se uključimo u to da se maksimalno educiramo i pružimo djetetu adekvatan pristup.“* Ova svijest o vlastitim područjima za poboljšanje i aktivan rad na njihovom unapređenju pokazuje zrelost i profesionalni integritet. Prepoznavanje i adresiranje vlastitih nedostataka omogućava odgajateljima da postanu još bolji edukatori i govorni modeli.

Odgajateljica 2 posebno naglašava da *„uvijek ima mjesta za napredak“*. Ova izjava odražava stav kontinuiranog učenja i otvorenosti prema novim znanjima i vještinama. U dinamičnom području odgoja i obrazovanja, gdje se pristupi i metode stalno razvijaju, ovakva spremnost na neprekidno usavršavanje ključna je za profesionalni rast i prilagodbu promjenama.

U istraživanju koje je provela Šušnjar (2019) edukacija odgajatelja također je naglašena kao temeljna potreba za razvoj znanstvene pismenosti, a Višić (2018) je u svom istraživanju koje je za cilj imalo ispitivanje istraživačkih kompetencija odgajatelja dobila rezultate gdje se većina ispitanika slaže da bi stjecanje dodatnih kompetencija trebalo omogućiti kroz akademske programe ili programe stručnog usavršavanja. Ispitanice koje su sudjelovale u ovom istraživanju naglasile su kako se samostalno dodatno educiraju, a može se zaključiti da ta potreba proizlazi iz osjećaja nedovoljne kompetentnosti kao govornog mentora, kao i osobne motivacije za poboljšanjem i stalnim usavršavanjem.

Unatoč postojanju potrebe za dodatnom edukacijom, sve tri odgajateljice su odgovorile kako smatraju da mogu prepoznati poteškoće u govornom razvoju. U prilog navedenome govore i rezultati istraživanja koje je provela Čvek (2022) u kojem

je 144 od 148 odgajatelja koji su sudjelovali u istraživanju navelo kako se učestalo susreću i prepoznaju poteškoće u govornom razvoju.

Sve odgajateljice su istaknule kako sebe doista smatraju govornim modelom te kako dodatno rade na poboljšanju svojih kompetencija kroz edukaciju i usavršavanje. Na pitanje da li sebe vide kao govorni model odgovorile su: „Smatram!“ i nadodale *“Dodatno radimo na poboljšanju istog educiramo se i usavršavamo.“*

Ova pozitivna samoprocjena odgajateljica važna je jer ukazuje na njihovu svijest o ulozi koju imaju u govornom razvoju djece. Prepoznavanje vlastite uloge kao govornog modela ključan je korak u osiguravanju kvalitetne jezične stimulacije u predškolskim ustanovama. Odgajateljice koje se vide kao uzori u govoru imaju tendenciju više ulagati u vlastiti razvoj, što se potom odražava na kvalitetu njihovog rada s djecom.

Njihova izjava da se dodatno educiraju i usavršavaju također je vrlo značajna. Kontinuirana profesionalna edukacija omogućava odgajateljicama da budu u tijeku s najnovijim metodama i tehnikama za poticanje govornog razvoja, te im pomaže u učinkovitijem prepoznavanju i rješavanju govornih poteškoća kod djece. Takav pristup osigurava da djeca dobivaju najkvalitetniju moguću podršku u svom govornom razvoju. Slični rezultati su vidljivi i u istraživanju koje je provela Zubčić (2023) među odgajateljima iz Zadarske županije. U tom istraživanju većina odgajatelja je odgovorila da se slaže ili potpuno slaže s tvrdnjom da su ogledni jezični modeli svoj djeci u skupini. Ovi podaci potvrđuju da je svijest o važnosti uloge odgajatelja kao jezičnih modela široko rasprostranjena među stručnjacima u predškolskom obrazovanju.

Zaključno, odgovori odgajateljica na postavljena pitanja pokazuju njihovu predanost i odgovornost prema svojoj ulozi u govornom razvoju djece. Njihova samoprocjena kao govorni modeli i njihovo stalno ulaganje u vlastito usavršavanje ključni su za stvaranje stimulativnog i podržavajućeg okruženja za razvoj jezičnih vještina kod djece. Ovaj pristup osigurava da djeca dobiju kvalitetnu i adekvatnu jezičnu podršku, što je temelj za njihov daljnji uspjeh u obrazovanju i životu.

6.4.2. Prepoznavanje i način intervencije ispitanih odgajatelja u slučajevima govornih teškoća

Odgovori odgajateljica otkrivaju različite perspektive promjena u dječjem govoru tijekom njihovog rada kao odgajateljice, no u konačnici pokazuju zajedničke teme i brige. Najmlađa odgajateljica koja radi tek dvije godine, primjećuje da postoje djeca koja samostalno pridaju važnost pravilnom izražavanju, dok su drugima potrebni pomoć i poticanje. Također, zapaža da se djeca međusobno ispravljaju i pomažu. *„Radim tek dvije godine, no od početka do sada primjećujem da određena djeca samostalno daju važnost tome da se pravilno izražavaju, dok je nekima i dalje potrebna pomoć i poticanje. Djeca se znaju međusobno ispravljati i pomagati.“* Ova opažanja sugeriraju da, iako djeca pokazuju različite razine jezičnih vještina, postoji svijest među njima o važnosti pravilnog govornog izražavanja. Interakcija među djecom koja uključuje međusobno ispravljanje i pomaganje također ukazuje na vršnjačko učenje kao važan faktor u govornom razvoju.

Dvije iskusnije odgajateljice, unatoč tome što rade s djecom različitih dobnih skupina, slažu se s mlađom kolegicom, ali dodaju složeniju perspektivu. One primjećuju da je govor djece danas znatno siromašniji, te da mnoga djeca slabo komuniciraju ili uopće ne komuniciraju. Ovo pripisuju prekomjernom korištenju i utjecaju ekranizacije, što uključuje upotrebu digitalnih uređaja poput tableta, telefona i televizora. Ova pojava se može povezati s globalnim trendovima gdje digitalni mediji imaju sve veći utjecaj na dječji razvoj, često na štetu verbalnih interakcija. Odgajateljice 2 i 3 navode *„od početka govor se znatno promijenio na način da danas djeca jako slabo komuniciraju ili uopće ne komuniciraju te je njihov govor puno siromašniji zbog prevelikog korištenja i utjecaja ekranizacije. Kod prisutnosti govornih teškoća u dosta kasnijoj dobi se traži pomoć logopeda.“*

Nadalje, iskusnije odgajateljice naglašavaju da se kod prisutnosti govornih teškoća pomoć logopeda često traži u kasnijoj dobi. Ovo ukazuje na potencijalni problem u ranom prepoznavanju i intervenciji kod govornih problema. Pravovremena identifikacija govornih teškoća i rana intervencija ključni su za optimalni razvoj djece, a odgoda u ovom procesu može imati dugoročne negativne posljedice na dječji jezični i komunikacijski razvoj.

Možemo zaključiti da odgovori odgajateljica ukazuju na nekoliko važnih točaka. Prvo, postoji jasna svijest o individualnim razlikama u dječjim govornim sposobnostima i važnosti vršnjačke podrške. Drugo, prekomjerna upotreba digitalnih uređaja identificirana je kao značajan faktor koji negativno utječe na dječji govor. Treće, postoji potreba za ranijim i sustavnijim pristupom u prepoznavanju i tretiranju govornih teškoća.

Ovi odgovori naglašavaju važnost usmjerenosti na poboljšanje jezičnih vještina djece kroz aktivnu i verbalno bogatu interakciju, kao i potrebu za kontinuiranim profesionalnim razvojem odgajatelja u prepoznavanju i tretiranju govornih teškoća. Također, ukazuju na važnost suradnje s roditeljima i stručnjacima kako bi se smanjio negativan utjecaj ekranizacije i osiguralo pravovremeno pružanje podrške djeci s jezičnim poteškoćama.

Sve tri odgajateljice smatraju da su govorne teškoće sve učestalije i da su lako prepoznatljive. Njihovi odgovori naglašavaju ozbiljnost ovog problema i potrebu za sustavnom podrškom kako bi se osigurala adekvatna pomoć djeci s govornim teškoćama. Odgajateljice su jednoglasne u tvrdnji da su govorne teškoće prisutne u gotovo svakoj grupi djece, čak i u mlađim jasličkim skupinama. Ova pojava ukazuje na potrebu za ranim prepoznavanjem i intervencijom. Rana identifikacija govornih teškoća ključna je za pravovremenu pomoć i podršku djeci, što može značajno poboljšati njihove jezične vještine i opći razvoj.

Jedan od najistaknutijih uzroka govornih teškoća, prema mišljenju odgajateljica, je ekranizacija. Odgajateljica 2 koja je poslovno i privatno veliki protivnik ekranizacije ističe; „*danas djeca od dana kad postanu svjesni sebe već znaju što su ekrani mali i veliki, djeci je lakše upalit crtić jer su tako „mirni“, nego ih odvest u park i igrati se s njima, biti roditelj je teško. No, smatram da pomoću ekrana nećemo olakšat roditeljstvo*“. Odgajateljica 3 se nadovezuje na kolegicu „*samo želim reći da djeca kada dođu u mlađu jasličku skupinu prve riječi su im na engleskom jeziku*.“ Odgajateljica 1 ističe kako se u potpunosti slaže sa kolegicama „*danas je stvarno postalo normalno djecu odgajati pomoću ekrana. Od svoje grupe predškolaraca čujem stvari za koje ni ja ne znam, a djevojčice ističu kako su to čule i vidjele na društvenim mrežama*.“ Prekomjerna upotreba digitalnih uređaja kod djece od rane dobi negativno utječe na njihov govorni razvoj. Djeca koja puno vremena provode ispred ekrana često pokazuju smanjenu verbalnu komunikaciju ili čak govore na drugom jeziku zbog izloženosti stranim sadržajima. Ovo potvrđuje nalaze brojnih

istraživanja koja ukazuju na negativan utjecaj digitalnih medija na razvoj dječjeg govora. U istraživanju koje je provela Škof (2022), odgajatelji su također naveli da smatraju da na govorno-jezični razvoj djece predškolske dobi velik utjecaj imaju mediji te je čak 62,9 % odgajatelja navelo kako su mišljenja da su djeca izložena ekranima više od dva sata koliko je preporučeno od strane Američke pedijatrijske udruge (AAP, 2024). Dok je istraživanje koje su proveli Bagarić i sur. (2021) ispitalo korelaciju između ukupnog vremena provedenog pred ekranima i različitih pokazatelja mentalnog zdravlja ili psihičkih poteškoća. Studija je pokazala da čak 20% djece predškolske dobi razvije neki oblik psiholoških problema kao što su tjeskoba ili depresija, sramežljivost i povlačenje.

Odgajateljice ističu važnost ograničavanja vremena koje djeca provode ispred ekrana te naglašavaju ključnu ulogu roditelja u tom procesu. Roditelji su važni sudionici u poticanju dječjeg govora kroz aktivnu verbalnu interakciju i stvaranje okruženja bogatog jezičnim podražajima. Također, naglašava se važnost suradnje između roditelja i odgajatelja u prepoznavanju i rješavanju govornih teškoća. Odgajateljice također prepoznaju da postoje govorne teškoće koje nisu uzrokovane ekranizacijom, već drugim čimbenicima kao što su razvojne ili neurološke poteškoće. U takvim slučajevima, važnost upućivanja djece stručnim osobama, poput logopeda i psihologa, je neupitna. Ovaj interdisciplinarni pristup osigurava sveobuhvatnu podršku djeci i omogućava ciljane intervencije koje mogu značajno unaprijediti njihov govorni razvoj.

Naglasak na potrebi za ranim prepoznavanjem i intervencijom također je od velike važnosti. Odgajateljice ističu da je bitno započeti s poboljšanjem govora čim se primijete problemi, bilo od strane roditelja ili odgajatelja. Rana intervencija može značajno utjecati na uspjeh terapije i ukupni razvoj djeteta, osiguravajući mu bolje prilike za budućnost. Zaključno, odgovori odgajateljica ukazuju na rastući problem govornih teškoća među djecom te prepoznaju ključne čimbenike koji utječu na njihov razvoj. Ekranizacija se ističe kao glavni negativni faktor, dok je rano prepoznavanje i intervencija ključna za uspješno rješavanje problema (Škof, 2022; Bagarić i sur., 2021). Ovi rezultati naglašavaju važnost edukacije i podrške za roditelje, kao i potrebu za sustavnim pristupom u rješavanju govornih teškoća kroz suradnju odgajatelja, roditelja i stručnjaka.

Odgajateljica 1 predškolske djece većinom je zadovoljna govornim razvojem djece u svojoj skupini. Ističe da se djeca lijepo izražavaju, međusobno ispravljaju i

pomažu te su vrlo komunikativna. „ *govornim razvojem djece u skupini sam dosta zadovoljna, vrlo su komunikativni dječaci i djevojčice, te smatram da će se lijepo snaći u školi*“. Ovi pokazatelji upućuju na to da su aktivnosti koje provodi učinkovite u poticanju verbalne komunikacije i jezičnih vještina. Zanimljivo je primijetiti kako djeca razvijaju svijest o pravilnom izražavanju i samoinicijativno ispravljaju jedni druge, što dodatno poboljšava njihove jezične kompetencije.

Odgajateljica starije vrtičke skupine, s druge strane, izražava nezadovoljstvo, naglašavajući da djeca s govornim teškoćama nisu uključena u logopedski tretman. „ *nisam zadovoljna govornim kompetencijama djece, svakodnevno provodimo aktivnosti kako bi što više poboljšali govor. Mogu primijetiti da su djevojčice svakako više komunikativne i radije sudjeluju u aktivnostima i razgovoru. Također moram se osvrnuti i na to da djeca trebaju na vrijeme posjetiti logopeda i uključiti se u tretman.*“ Ovaj odgovor ukazuje na potrebu za sustavnom podrškom i intervencijama za djecu s govornim poteškoćama. Nedostatak logopedске pomoći može značajno utjecati na govorni razvoj djece, te je važno osigurati dostupnost i pristupačnost logopedskih usluga kako bi se pravovremeno reagiralo na ove izazove.

Odgajateljica jasličke skupine većinom je zadovoljna govornim razvojem djece u svojoj skupini. „ *zadovoljna sam govornim kompetencijama djece, od dvanaestero, osim ih prelazi u vrtić, smatram da su spremi i vrlo komunikativni. Dok sa ostalom mlađom djecom svakodnevno napredujemo i pokazuju lijepe rezultate.*“ Nastavak rada na poboljšanju govora kod mlađe djece ključan je za njihov daljnji jezični razvoj.

Općenito, zaključak koji se nameće iz odgovora odgajateljica jest da su aktivnosti koje svakodnevno provode u svojim skupinama učinkovite u poticanju govornog razvoja djece. Odgajateljice uključene u istraživanje naglašavaju općenito zadovoljstvo govornim razvojem djece, što potvrđuje važnost i učinkovitost njihovog rada.

Odgovori odgajateljica se podudaraju s provedenim istraživanjem Kučko (2020), u kojem je većina odgajatelja izrazila zadovoljstvo govornim razvojem djece u svojim skupinama ocjenom 4 od mogućih 5. Ovi rezultati sugeriraju da se odgajatelji trude poticati govorni razvoj djece kroz razne aktivnosti i metode, te su uglavnom zadovoljni rezultatima svoga rada.

Zaključno, iako postoje izazovi, posebno kod djece s govornim teškoćama, općenito zadovoljstvo odgajateljica govornim razvojem djece pokazuje da su njihove metode i pristupi učinkoviti. Kontinuirana edukacija odgajateljica, bolja dostupnost

logopedskih usluga te sustavna podrška unutar obrazovnog sustava ključni su faktori za daljnje unapređenje govornog razvoja djece u vrtićima.

6.4.3. Iskustva i načini rada odgajatelja u svrhu poticanja govornog razvoja

Odgovori odgajateljica ukazuju i na promjene u načinu rada odgajatelja kroz vrijeme te pružaju zanimljive uvide u evoluciju praksi unutar ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Odgajateljica 2 primjećuje značajnu promjenu u načinu rada, ističući kako su odgajatelji ranije bili više usmjereni na organizirane aktivnosti, priredbe i događaje koje vrtić obilježava. Današnji pristup, prema drugoj odgajateljici, karakterizira veća sloboda i fleksibilnost, s naglaskom na prilagođavanje potrebama, interesima i željama djece. *„način rada se dosta promijenio, prije smo više bili usmjereni na organizirane aktivnosti, a danas je rad više slobodniji i odgajatelji su slobodniji u radu.“* Ova promjena omogućava odgajateljima da se fokusiraju na poboljšanje vještina koje djeci teže idu, što rezultira slobodnijim i individualiziranim planiranjem rada. Ovaj pristup odražava suvremene pedagoške trendove koji favoriziraju dijete kao aktivnog sudionika u procesu učenja i prilagodbu kurikuluma prema dječjim interesima i potrebama.

Odgajateljica 3 djelomično se slaže s ovim pogledom, ističući promjene u radu s mlađom jasličkom skupinom. Odgajateljica 3 napominje *„neke aktivnosti su ranije bile teže provodljive s mlađom djecom, dok je danas pristup znatno prilagođeniji njihovim potrebama i željama.“* Također, naglašava važnost sreće djece te sudjelovanje odgajatelja u projektima koji potiču dječju maštu i kreativnost. *„dođu nam dani kada radimo ono što djeca žele bilo to crtanje, kinetički pijesak, igra po centrima...Važno nam je da su djeca sretna u vrtiću.“* Ovdje se vidi pomak prema holističkom pristupu obrazovanju, gdje je emocionalno i kreativno blagostanje djece u fokusu, što je također u skladu s modernim pedagoškim praksama koje vrednuju cjelovit razvoj djeteta. Odgajateljica 1 *„pratimo program djece pripreme za školu, no trudimo se ne opteretiti ih „obvezama“. Pa igru i obveze ukomponiramo u jedno. Prakticiramo i način učenja kroz igru“*

Sve odgajateljice naglašavaju kako su promjene u načinu rada povezane s većom slobodom odgajatelja u organizaciji svakodnevnih aktivnosti. Ova fleksibilnost omogućava odgajateljima da bolje odgovore na individualne potrebe djece, što je ključno za njihovu uspješnu socijalizaciju i učenje. Međutim, one također ističu negativan utjecaj medija, posebno ekranizacije, koja osiromašuje komunikaciju među djecom. „ *djeca koja nisu socijalizirana ili su ekranizirana u većini slučajeva nemaju potrebu za igrom ili ne znaju osmisliti, provesti igru*“ navodi druga odgajateljica. Ovaj problem zahtijeva pažnju i integraciju strategija koje potiču verbalnu interakciju i smanjuju ovisnost o digitalnim uređajima.

Pintar (2020) naglašava kako razvoj novih znanja i sustava vrijednosti zahtijeva uvođenje inovacija unutar obrazovnog sustava, prisiljavajući obrazovne institucije i odgajatelje da razvijaju nove pristupe, procese i prakse. Ovo je u skladu s iskustvima odgajateljica koje ističu potrebu za stalnom prilagodbom i evolucijom praksi kako bi išle u korak s promjenama u društvu i potrebama djece. Današnji svijet, koji se mijenja četiri puta brže od odgojno-obrazovnih institucija, nameće imperativ stalne inovacije unutar ranog odgoja.

Zaključno, odgovori odgajateljica ukazuju na značajne promjene u pristupima i metodama rada unutar predškolskih ustanova. Ove promjene reflektiraju šire društvene i tehnološke trendove, te potrebu za fleksibilnošću i prilagodbom odgojnih praksi kako bi se osigurao optimalan razvoj djece. Fleksibilniji i prilagodljiviji pristupi, uz istovremeno rješavanje izazova poput negativnog utjecaja medija, ključni su za uspješan odgovor na suvremene potrebe obrazovanja u ranom djetinjstvu.

Sve tri odgajateljice, unatoč radu s različitim dobnim skupinama, ističu da su aktivnosti za poticanje govornog razvoja integrirane u njihov dnevni raspored te da djeca aktivno i rado sudjeluju u njima. Aktivnosti kao što su svakodnevno čitanje, slušanje audio priča, pjesmice, rime, brojalice i analiza pročitano predstavlja osnovne elemente koje odgajateljice koriste kako bi potaknule jezični razvoj. „ *svakodnevno provodimo aktivnosti kroz jutarnji krug u kojem čitamo, analiziramo, razgovaramo o pročitano. Dodatno provodimo pjesmice, rastavljanje riječi kroz slogove, rimu i slično*“ odgajateljica skupine predškolaraca. Odgajateljica 2 navodi „ *smatram da je jutarnji krug ili bilo kakav oblik aktivnosti za razvoj govora bitan. Također provodimo jutarnji krug u kojem čitamo odabranu priču, analiziramo, razgovaramo o pročitano, potičemo djecu koja slabije komuniciraju na*

komunikaciju, svakodnevno slušamo pjesmice, zagonetke, vježbe grafo motorike.“ „mlađa jaslička skupina također ima jutarnji krug. Mi u jutarnjem krugu također vježbamo i koncentraciju kroz čitanje priča učimo životinje, stvari sve što nas okružuje. Vesela smo skupina u kojoj su pjesmice i brojalice svakodnevno prisutne. Također potičemo djecu na međusobnu komunikaciju.“

Ove aktivnosti, koje se provode od najmlađih do najstarijih skupina, ključne su za razvoj vokabulara, razumijevanja jezika i verbalne izražajnosti kod djece. Starije skupine djece dodatno sudjeluju u složenijim aktivnostima kao što su zagonetke, vježbe grafo-motorike, sinteza i analiza riječi, te rad na radnim listićima. Ove aktivnosti pomažu djeci da razviju finu motoriku, fonološku svjesnost i analitičke vještine, koje su važne za buduće čitanje i pisanje.

Odgajateljice ističu da su jutarnja okupljanja, koja uključuju čitanje, razgovor, pjesmice, brojalice i igre, vrlo učinkovita za poticanje govornog razvoja. *“Mislimo da sve odgojne skupine u našem vrtiću imaju svoj jutarnji krug“*. Ove aktivnosti ne samo da omogućavaju djeci da vježbaju svoje govorne vještine, već i jačaju osjećaj zajedništva i suradnje unutar grupe. Planirane i neplanirane aktivnosti dodatno obogaćuju dnevni raspored i pružaju djeci raznolike jezične podražaje. Dodatne aktivnosti, kao što su osmišljavanje i uvježbavanje igrokaza, sliko-priče, stolno-manipulativne igre slovima, abeceda, kartice i slikovnice, također su navedene kao korisne za poticanje govornog razvoja. Ove aktivnosti omogućavaju djeci da se igraju i uče kroz interakciju s različitim materijalima i situacijama, što dodatno potiče njihovu kreativnost i jezične vještine.

Posebno je važno napomenuti da odgajateljice potiču djecu da međusobno razgovaraju i rješavaju probleme kroz razgovor, bez njihove neposredne intervencije. *„Trudimo se djecu usmjeravati ka tome da međusobno komuniciraju, reći kad im se nešto sviđa ili kad ih nešto smeta, također da iznose svoje mišljenje i nezadovoljstvo.“* Ovaj pristup pomaže djeci da razviju socijalne vještine, samopouzdanje u verbalnoj komunikaciji i sposobnost rješavanja problema. Izrada slikovnih poticaja od strane odgajateljica, koristeći umjetne i prirodne materijale, dodatno obogaćuje okolinu u kojoj djeca borave. Ovo stvaralačko okruženje potiče dječju maštu i kreativnost, pružajući im bogate i raznolike jezične podražaje.

Odgajateljice navode da djeca pokazuju veliku zainteresiranost za ove aktivnosti, što potvrđuje njihovu učinkovitost u poticanju govornog razvoja. Ova zainteresiranost djece za aktivnosti koje potiču govor potvrđena je i u istraživanju Čvek (2022), koje je pokazalo da odgajatelji najčešće koriste aktivnosti poput slaganja priče prema sličicama, prepričavanja priče i igre rimom. Korištenje knjige „200 logopedskih igara“ također je istaknuto kao koristan alat u poticanju govornog razvoja.

Zaključno, odgovori odgajateljica ukazuju na važnost integracije raznolikih aktivnosti za poticanje govornog razvoja u svakodnevni rad s djecom. Njihov proaktivan pristup i kreativnost u osmišljavanju i provođenju ovih aktivnosti ključni su za razvoj jezičnih vještina kod djece. Visoka razina zainteresiranosti djece za ove aktivnosti potvrđuje njihovu učinkovitost i važnost u odgojno-obrazovnom procesu. Također, kontinuirano istraživanje i implementacija novih metoda i pristupa, poput onih navedenih u istraživanju Čvek (2022), može dodatno unaprijediti praksu i osigurati optimalan govorni razvoj djece.

7. ZAKLJUČAK

U odgojno-obrazovnom okruženju odgajatelj služi kao kamen temeljac, posebno u oblikovanju govornog razvoja djece. Bez obzira na dob ili sposobnosti djece, uloga odgajatelja kao govornog modela je od iznimne važnosti. U današnjem obrazovnom sustavu, gdje djeca provode znatan dio svog dana u obrazovnom okruženju, utjecaj odgajatelja kao uzora teško je precijeniti. Svojim svakodnevnim interakcijama i aktivnostima odgajatelji postavljaju ljestvicu kvalitetnog govora, pravilnog izgovora, poticanja bogaćenja vokabulara i njegovanja učinkovite komunikacijske vještine kod djece.

Kako bi učinkovito utjelovili ulogu govornog modela, odgajatelji moraju posjedovati sveobuhvatno razumijevanje jezika, književnosti i filozofije, a bogat rječnik, oštro pamćenje i vještine u artikuliranom i točnom govoru dodatno karakteriziraju učinkovit govorni model. Jednako je važna sposobnost odgajatelja da prenese istinsko zanimanje i brigu tijekom interakcije s djecom, njegujući okruženje u kojem se djeca osjećaju cijenjenom i ohrabrenom da se slobodno izražavaju. Bitno je prepoznati da dječja percepcija uvelike utječe na njihovu spremnost da se uključe u aktivnosti komunikacije i jezičnog razvoja. Pozitivan odnos između odgajatelja i djeteta temelj je za učinkovito modeliranje govora i poticanje povoljne atmosfere za učenje unutar odgojne skupine.

U današnjem odgojno-obrazovnom okruženju odgajatelji se sve više susreću s djecom s različitim govornim potrebama i izazovima. Rješavanje ovih složenosti zahtijeva stalni profesionalni razvoj i edukaciju, kako bi se odgajatelji opremili potrebnim vještinama i znanjem za učinkovito prepoznavanje i pružanje podrške djeci. Prateći napredak u logopediji i pedagoškim strategijama, odgajatelji mogu bolje zadovoljiti različite jezične potrebe svojih učenika.

Cilj istraživanja provedenog u Dječjem vrtiću Viškovo bio je ispitati mišljenja odgajatelja o njihovoj ulozi govornog modela i implikacijama koje iz toga proizlaze. Kroz intervju s odgajateljicama iz različitih skupina i duljine radnih iskustava, istakla se višestruka uloga odgajatelja u oblikovanju govornog razvoja djece. Odgajateljice su istaknule važnost kontinuiranog usavršavanja i stručnog usavršavanja u vještinama modeliranja govora. Nadalje, naglasile su važnost rane intervencije i

podrške djeci s govornim poteškoćama, zalažući se za proaktivan pristup rješavanju jezičnih izazova u obrazovnim okruženjima.

Prema odgovorima ispitanih odgajateljica da se zaključiti da, uloga odgajatelja kao govornog modela obuhvaća stvaranje poticajnog okruženja u kojem se djeca osjećaju osnaženo istraživati i razvijati svoje jezične vještine. Posvećenošću, empatijom i stalnim profesionalnim razvojem, odgajatelji mogu poslužiti kao učinkoviti govorni modeli, postavljajući temelje za cjeloživotno poznavanje jezika i komunikacijske sposobnosti djece.

LITERATURA

Aladrović Slovaček, K. (2019). *Od usvajanja do učenja hrvatskog jezika*. Zagreb: Alfa d.d.

Andrešić, D., Benc Štuka, N., Gugo Crevar, N., Ivanković, I., Mance, V., Mesec, I., i Tambić, M. (2010). *Kako dijete govori? Razvoj govora i jezika, najčešći poremećaji jezičnogovorne komunikacije djece predškolske dobi*. Velika Gorica: Planet Zoe.

American Academy of Pediatrics. (2024). Screen Time Guidelines. Dostupno na: <https://www.aap.org/en/patient-care/media-and-children/center-of-excellence-on-social-media-and-youth-mental-health/qa-portal/qa-portal-library/qa-portal-library-questions/screen-time-guidelines/> (pristupljeno 02.07.2024.)

Apel, K., i Masterson, J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. godine – Od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgajatelje* (prilagodila: I. Posokhova). Lekenik: Ostvarenje d.o.o.

Bagarić, E. S., Flander, G. B., Roje, M., i Raguž, A. (2021). Utilising modern technologies and some indicators of mental health in pre-school children in Croatia. *Archives of Psychiatry Research*, 57(1), 69–80.

Benc Štuka, N. (2010). Poremećaji izgovora. U D. Andrešić & N. Benc Štuka (Ur.), *Kako dijete govori?* Zagreb: Planet Zoe.

Brajša, P. (1996). *Umijeće razgovora*. Pula: C.A.S.H.

Čorak, S. (2019). *Komunikacija između djeteta i odgajatelja u predškolskoj ustanovi* (Završni rad). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:563223>

Čvek, P. (2022). *Uloga odgajatelja u usvajanju jezika kod djece vrtičke i predškolske dobi* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:890500>

Grabar, N. (2017). *Razvoj govora u dječjem vrtiću* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:142384>

Greenspan, S. I., i Lewis, D. (2004). *Program emocionalnog poticanja govorno-jezičnog razvoja*. Lekenik: Ostvarenje.

Ivon, H. (2010). *Dijete, odgajatelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Kasum, D. (2020). *Poticajno jezično-komunikacijsko okruženje u dječjem vrtiću* (Završni rad). Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:641696>

Kinder, I.(2014). *Komunikacija odgajatelj dijete*.

<https://www.dvds.hr/pdf/komunikacija.pdf> (pristupljeno 20.05.2024.)

Kučko, E. (2020). *Govorni razvoj djece rane i predškolske dobi* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:767172>

Kuvač Kraljević, J. (2000). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Ljubešić, M. (1997). *Jezične teškoće školske djece: oblici, uzroci, posljedice, otklanjanje*. Zagreb: Školske novine.

Martinović, I., i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4(1), 39-63.

Nenadić, S. (2002). *Odgoj u jaslicama. Priručnik za odgajatelje i stručne suradnike*. Imotski: Naklada Potjeh.

Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: Alfa d.d.

Petar, S. (2003). *Kako se uspješno prodati: Osnove uspješnog komuniciranja u obitelji, s prijateljima, poslovnim partnerima i svima koji vas gledaju i slušaju (i kupuju nešto od vas)*. Zagreb: Mozaik knjiga.

Peteh, M. (1998). *Zlatno doba brojalice*. Zagreb: Alineja.

Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Zagreb: Alineja.

Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.

- Pintar, Ž. (2020). Suvremeni odgajatelj kao pedagoški praktičar. *Metodički obzori*, 15(1(28)), 93-109.
- Posokhova, I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje*. Lekenik: Ostvarenje.
- Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Buševac: Ostvarenje.
- Posokhova, I. (2010). *200 logopedskih: učimo govoriti, razumjeti i misliti*. Zagreb: Planet Zoe.
- Rade, R. (2003). *Poticanje ranog govorno-jezičnog razvoja*. Zagreb: Tiskara Kolarić.
- Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjet razvoja djeteta predškolske dobi. Priručnik za odgajatelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
- Surić, S. (2020). *Različiti pristupi bogaćenju rječnika kod djece vrtičke i predškolske dobi* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:143360>
- Šego, J. (2005). *Kako postati uspješan govornik*. Zagreb: Profil internacional.
- Šimeg, K. (2022). *Aktivnosti za poticanje govora djece predškolske dobi* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:982450>
- Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 22(88), 8-9.
- Škarić, I. (1988). *Govorne poteškoće i njihovo uklanjanje*. Zagreb: Mladost.
- Škarić, I. (2008). *Temeljci suvremenoga govorništva*. Zagreb: Školska knjiga.
- Škof, I. (2022). *O jezično-govornome razvoju djece predškolske dobi iz perspektive odgajatelja* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:711500>

Šušnjar, N. (2019). *Uloga odgajatelja u kreiranju okruženja za razvoj znanstvene pismenosti* (Završni rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:499926>

Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *Metodika*, 10(18), 80-91.

Velički, V., i Katarinčić, I. (2011). *Stihovi u pokretu – Malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb: Alfa.

Višić, K. (2018). *Iskustva odgajatelja pri stjecanju istraživačkih kompetencija tijekom studija* (Diss. University of Rijeka, Faculty of Teacher Education in Rijeka).

Vrsaljko, S., i Paleka, P. (2018). Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja. *Magistra ladertina*, 13(1), 139-159.

Zubčić, A. (2023). *Odgajatelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora na primjeru dječjih vrtića Zadarske županije* (Diplomski rad). Zadar: Sveučilište u Zadru. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:635986>

SAŽETAK

U ovom završnom radu istražena je uloga odgajatelja kao govornog modela u dječjem vrtiću te općeniti utjecaj odgajatelja na pravilan razvoj govora kod djece. Razvoj govora započinje neposredno nakon rođenja djeteta te se neintenzivnije razvija tijekom prve tri godine života. Ključna komponenta razvoja govora kod djece je slušanje, stoga je temeljna uloga odgajatelja u razvoju govora sadržana u poticanju razgovora, pravilnog izgovora riječi i ispravljanja poremećaja izgovora. Kako bi odgojitelji mogli adekvatno izvršavati svoju ulogu govornog modela, moraju se konstantno educirati, stvarati poticajno okruženje za razvoj govora te razviti povjerenje s djecom kako bi se osjećala sigurno sudjelovati u razgovoru. U završnom radu su prikazani odgovori odgojiteljica na pitanja postavljena putem intervjua, koja naglašavaju stavove i mišljenja odgojiteljica prema ulozi odgajatelja kao govornog modela. Odgojiteljice su naglasile potrebu za stalnim usavršavanjem, značajan utjecaj ekranizacije na sve veću učestalost poremećaja izgovora te navele razne poticajne metode kojima se koriste u svakodnevnom radu kako bi potaknule pravilan razvoj govora kod djece.

Ključne riječi: govor, jezik, razvoj, dječji vrtić, uloga odgajatelja, poticajne aktivnosti

SUMMARY

In this thesis, the role of the preschool teacher as a speech model in the kindergarten and the general influence of the preschool teacher on the proper development of children's speech were investigated. Speech development begins immediately after the birth of a child and develops less intensively during the first three years of life. A key component of children's speech development is listening, therefore the fundamental role of preschool teachers in speech development consists in encouraging conversation, correct pronunciation of words and correcting pronunciation disorders. For preschool teachers to adequately fulfill their role as speech models, they must constantly educate themselves, create a stimulating environment for speech development, and develop trust with children so that they feel safe participating in the conversation. In the final paper, the preschool teachers' answers to the questions asked through the interview are presented, which emphasize the attitudes and opinions of the teachers regarding the role of the educator as a speech model. Preschool teachers emphasized the need for constant training, the significant impact of screening on the increasing frequency of pronunciation disorders, and listed various stimulating methods used in their daily work to encourage the proper development of children's speech.

Key words: speech, language, development, kindergarten, role of preschool teachers, stimulating activities